

: -
:

:

»

«

مقدمه ۱

بخش اول - علل انعقاد کنوانسیون حفاظت از میراث فرهنگی زیر آب و تعریف این میراث ۳

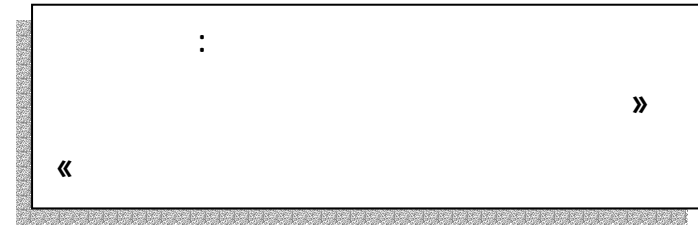
بخش دوم - صلاحیت‌ها ۴

بخش سوم - نکات قابل توجه ۸

نتیجه‌گیری ۱۳

:
:

:

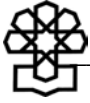
اگرچه کنوانسیون ۱۹۸۲ حقوق دریا یکی از اسناد بین‌المللی مفصل است (۳۲۰ ماده، ۹ ضمیمه، سه قطعنامه، یک سند نهایی و یک موافقت‌نامه منضم به بخش یازده)، اما همچنان در بخش‌هایی دارای قواعد کلی است و برای تدقیق و عملیاتی شدن آن نیاز به وضع مقررات جدیدی است. به همین لحاظ تا به حال دو کنوانسیون دیگر در این زمینه منعقد شده‌اند:

- کنوانسیون ۱۹۹۵ نیویورک که مربوط به ماهیان دو کاشانه‌ای و مهاجران بزرگ؛

- کنوانسیون ۲۰۰۱ یونسکو در مورد حفاظت از میراث فرهنگی زیر آب
به نظر می‌رسد که هنوز هم ضرورت انعقاد معاهدات دیگری وجود دارد. کنوانسیون ۲۰۰۱ یونسکو که در راستای حفاظت از میراث فرهنگی زیر آب است از آن‌رو که بیانگر هویت فرهنگی و تاریخی ملت‌هاست، حائز اهمیت است. اگرچه کنوانسیون ۱۹۸۲ حقوق دریا دو مقرر در مورد آثار تاریخی و باستانی زیر آب دارد:

- ماده (۱۴۹) در خصوص اشیای تاریخی و باستانی در منطقه (بین‌المللی) است.

- ماده (۳۰۳) در مورد اشیای تاریخی و باستانی در منطقه مجاور یا نظارت است.

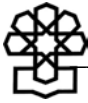
در هر صورت باید اذعان کرد که این قواعد کافی نیستند تا آثار فرهنگی زیر آب را در کلیه مناطق مورد حمایت و حفاظت قرار دهند. به همین جهت مقرر شد با توجه به ویژگی این آثار (فرهنگی بودن)، معاونت فرهنگی یونسکو مسئول فراهم کردن شرایطی برای انعقاد یک کنوانسیون بین‌المللی برای حفاظت از میراث فرهنگی زیر آب شود. این معاونت از سال ۱۹۹۶ مذاکرات را با حضور کارشناسان دولت‌ها آغاز و طی چهار اجلاس کارشناسی متن نهایی تهیه و توسط کنفرانس عمومی یونسکو در ۳ نوامبر ۲۰۰۱ مورد پذیرش قرار گرفت.

لازم به یادآوری است که طبق مقررات داخلی کنفرانس قرار بود که متن نهایی هم با کنسانسوس^۱ تصویب شود، اما به علت مخالفت روسیه و بعد نروژ و ترکیه متن نهایی با رأی‌گیری تصویب شد. در این رأی‌گیری کشورهای آلمان، فرانسه، یونان، مجارستان، سوئد، انگلستان، هلند و دانمارک رأی ممتنع دادند. آمریکا که در آن موقع عضو یونسکو نبود، بدون شرکت در رأی‌گیری با صدور اعلامیه مخالفت خود را با این کنوانسیون (۲۰۰۱) اعلام می‌کرد.

از آنجا که اغلب مواد کنوانسیون ۲۰۰۱ با کنسانسوس تصویب شده است، بیانگر کلیه خواست‌های کشورهای جهان سوم نیست، اما سند مزبور حداقل توافقی است که اکثر اعضای جامعه بین‌المللی به دست آورده‌اند.

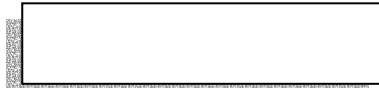
برای آشنایی با این کنوانسیون مطالبی به اجمال در سه بخش ارائه می‌شود.

1. Consensus (آیین در دیپلماسی چند جانبه برای رسیدن به نتایجی که بیان‌کننده توافق عمومی شرکت‌کنندگان است، بدون توسل به رأی‌گیری و اعتراض‌های رسمی).

ادواری حداقل به مدت ۱۰۰ سال زیر آب بوده باشد.

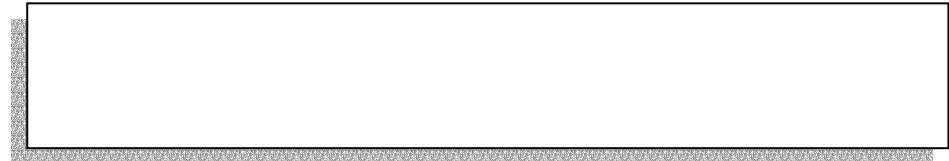
البته کنوانسیون مواردی را نیز متذکر شده است که شامل اماکن، سازه‌ها، مصنوعات بشری، کشتی‌ها، هواپیماها و ... هستند. اما باید گفت که این‌ها صرفاً مصادیقی بیش نیستند و می‌توان به این مجموعه موارد دیگری را نیز اضافه کرد. ضمن آنکه برخی اشیاء مانند لوله‌های نفتی و کابل‌های تلفن از این میراث مستثنی شده‌اند. نکته‌ای که در تعریف میراث فرهنگی زیر آب جلب توجه می‌کند آن است که علاوه بر میراث فرهنگی حفظ وضعیت طبیعی و باستانی آن‌ها نیز در تعریف لحاظ شده است. این سبب می‌شود که تعریف فقط به اشیای فرهنگی، تاریخی و باستانی زیر آب محدود نشود.

کنوانسیون صلاحیت‌های دولتی در مورد میراث فرهنگی زیر آب را در مناطق دریایی ذیل بیان کرده است:

- مناطق دریایی تحت حاکمیت دولت‌ها،
- مناطق دریایی تحت حقوق حاکمه،
- منطقه دریایی بین‌المللی.

مناطق دریایی تحت حاکمیت شامل آب‌های داخلی، دریای سرزمینی و آب‌های مجمع‌الجزایری است که دولت‌های ساحلی در آن‌ها اعمال حاکمیت می‌کنند. هرگونه

علل متعددی سبب شدند تا کنوانسیون ۲۰۰۱ در مورد حفاظت از میراث فرهنگی زیر آب منعقد شود که اهم آن‌ها عبارتند از:

الف) لحاظ کردن میراث فرهنگی زیر آب به‌عنوان بخشی از میراث فرهنگی بشری و عاملی در حفظ تاریخ انسان‌ها،

ب) استفاده از این میراث در امور آموزشی،

ج) جلوگیری و مبارزه با فعالیت‌های غیرمجاز و دادوستد غیرقانونی این میراث و همچنین حفاظت از آن‌ها در مقابل فعالیت‌های مجاز در دریاها مانند بهره‌برداری از منابع دریاها،

د) بسط همکاری میان دولت‌ها، سازمان‌های بین‌المللی و نهادهای علمی و استفاده از داده‌های علمی و تکنولوژی جدید در قلمرو این میراث و مؤثر کردن اقدام‌های متخذه در سطوح ملی، منطقه‌ای و بین‌المللی.

علل فوق حاکی از نگرانی جامعه بین‌المللی از تخریب یا دست‌اندازی غیرقانونی به میراث فرهنگی زیر آب است که بیانگر هویت فرهنگی و تاریخی ملت‌هاست.

میراث فرهنگی زیر آب شامل آن دسته از بقایای زندگی انسانی است که دارای ویژگی‌های فرهنگی و باستان‌شناختی بوده و تمام یا بخشی از آن به‌طور دائم یا

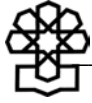

دخل و تصرفی در مورد میراث فرهنگی زیر آب در این مناطق در اختیار دولت‌های ساحلی (دولت‌های دارای حاکمیت) است. البته این بدان معنا نیست که امکان دسترسی به این میراث وجود ندارد، بلکه دولت‌های ساحلی می‌توانند بدون لطمه به موافقتنامه‌های بین‌المللی مقررات این کنوانسیون و ضمیمه آن را در مورد آب‌های تحت حاکمیت خود اعمال کنند و اجازه مداخله و دسترسی به میراث فرهنگی را بدهند. در ضمن باید دانست که اشیای تاریخی و باستانی موجود در این آب‌ها، الزاماً از آن دولت ساحلی نیستند بلکه متعلق به دولتی هستند که این آثار بیانگر هویت تاریخی آن بوده یا با آن رابطه فرهنگی و تاریخی و باستانی دارند.

دولت‌ها حقوق حاکمه خود را در سه منطقه اعمال می‌کنند:

- منطقه مجاور یا نظارت (علاوه بر حقوق حاکمه دولت ساحلی صلاحیت خود را در قلمرو مسائل گمرکی، مالی، بهداشتی و مهاجرتی نیز اعمال می‌کند).
- منطقه اقتصادی انحصاری،
- منطقه فلات قاره.

- . در منطقه مجاور ماده (۳۰۳) کنوانسیون ۱۹۸۲ صلاحیت دولت ساحلی را در مورد اشیای تاریخی و باستانی پذیرفته است، یعنی دسترسی به این اشیای بدون مجوز دولت ساحلی مجاز نخواهد بود. ماده (۸) کنوانسیون ۲۰۰۱ هم اعلام می‌دارد که قانونمندی در دسترسی به میراث فرهنگی زیر آب در منطقه مجاور از آن دولت ساحلی است. در این قانونمندی باید مقررات بخش ضمیمه این

کنوانسیون (قواعد) نیز اعمال شوند.

- . با توجه به یکسانی تقریبی مقررات این دو منطقه آن‌ها را یکجا مطالعه می‌کنیم. دسترسی به میراث فرهنگی زیر آب در این مناطق در دو حالت قابل تصور است:
- دسترسی به میراث فرهنگی زیر آب در منطقه انحصاری اقتصادی و فلات قاره هر کشور.
- دسترسی به میراث فرهنگی زیر آب در منطقه انحصاری اقتصادی و فلات قاره دولت دیگر.

در حالت اول دولت‌های عضو کنوانسیون ۲۰۰۱ باید افراد حقیقی (تبعه یا کاپیتان کشتی) خود را مکلف کنند که اطلاعات لازم را به آن دولت بدهد. در این حالت کشفیات به اطلاع مدیر کل یونسکو می‌رسد. در حالت دوم دولت باید افراد حقیقی خود را مکلف کند که اطلاعات را به دولت متبوع و دولت‌های ثالث بدهند. این اطلاعات باید به وسیله مدیرکل یونسکو به اطلاع سایر دولت‌ها نیز رسانده شود.

برای حفاظت از میراث فرهنگی زیر آب در این مناطق یک نظام مشورتی نیز پیش‌بینی شده است که طبق آن دولت ساحلی با سایر دولت‌هایی که تمایل خود را ابراز داشته‌اند و با آن میراث رابطه فرهنگی و تاریخی دارند مشورت کند. دولت ساحلی هماهنگ‌کننده این کمیته است.

- . کلیه دولت‌ها مکلفند طبق ماده (۱۴۹) کنوانسیون ۱۹۸۲ از میراث فرهنگی زیر آب در منطقه بین‌المللی (بستر و زیر بستر دریای آزاد) حفاظت کنند. این میراث باید جهت منافع کل بشریت حفظ شوند. البته این حفاظت با لحاظ کردن حق اولویت دولت منشأ آن میراث یا دولتی که با آن رابطه فرهنگی و تاریخی و

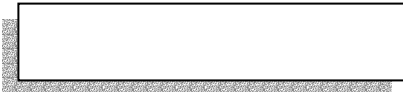

باستانی دارد همراه است.

طبق ماده (۱۲) کنوانسیون ۲۰۰۱ کلیه دولت‌ها مکلفند میراث فرهنگی زیر آب را در منطقه (بین‌المللی) حفظ کنند. بنابراین اگر اتباع (تبعه یا کشتی حامل پرچم آن کشور) موفق به کشف میراث فرهنگی زیر آب شوند یا قصد دسترسی به آن‌ها را داشته باشند باید دولت متبوع خود را مطلع کنند. دولت‌های عضو نیز مکلفند این اطلاعات را به سمع مدیرکل یونسکو و مقام بین‌المللی بستر دریاها نیز برسانند. مدیرکل یونسکو این اطلاعات را به سایر دولت‌ها نیز خواهد رساند. در این حالت هر دولت عضو می‌تواند از مدیرکل یونسکو بخواهد که در حفاظت مؤثر از میراث فرهنگی زیر آب در منطقه (بین‌المللی) طرف مشورت قرار گیرند. دولت‌های متقاضی مشورت باید با میراث رابطه فرهنگی، تاریخی و باستانی داشته باشند. البته از این الزام به اطلاع‌رسانی کشتی‌های جنگی، دولتی و هواپیماهای نظامی مستثنا هستند. این استثنا به دلیل شناخت مصنوعیت برای این نوع کشتی‌ها و هواپیماهاست.

همان‌طور که ملاحظه می‌شود نظام اطلاع‌رسانی در مورد میراث فرهنگی زیر آب در منطقه انحصاری اقتصادی و فلات قاره و منطقه مجاور یک الزام حقوقی است. به همین دلیل هم هست که در لایحه ارسالی دولت برای تصویب این کنوانسیون، سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری ایران به‌عنوان مسئول اطلاع‌رسانی معرفی شده است.

در ضمن دولت‌ها باید اقدام‌های لازم را برای مبارزه با ورود و خروج غیرقانونی میراث فرهنگی زیر آب با استفاده از سرزمین خود انجام دهند. آن‌ها مکلفند مجازات‌های لازم را نیز برای نقض مقررات این کنوانسیون وضع کند.

چندین نکته در این کنوانسیون (۲۰۰۱) وجود دارند که توجه به آن ضروری است:

کلیه کشتی‌های جنگی و هواپیماهای نظامی (کشتی‌ها و هواپیماهای متعلق به یک دولت یا تحت کنترل آن) که در لحظه غرق شدن فقط به منظور خدمات عمومی غیرتجاری مورد استفاده قرار می‌گرفتند از مصونیت برخوردارند.

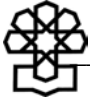
طبق این مقرر نمی‌توان بدون همکاری دولت صاحب پرچم یا بدون رضایت آن به این کشتی‌ها و هواپیماها دسترسی یافت. این مصونیت در کلیه مناطق از جمله منطقه (بین‌المللی) نیز اعمال می‌شود.

طبق ماده (۱۹) دولت‌ها در راستای حفظ و حمایت از میراث فرهنگی زیر آب با یکدیگر همکاری مشترک کنند. هر دولت عضو متعهد می‌شود اطلاعاتی را که در اختیار دارد در دسترس سایر دولت‌های عضو قرار دهد، به‌خصوص اطلاعاتی را که در مورد کشف اجزا میراث فرهنگی، محل وجود آن‌ها، اجزایی از این میراث که از دست قاچاقچیان خارج شده‌اند، روش‌ها و فنون علمی مناسب و تحول حقوق حاکم بر این میراث هستند. البته کلیه اطلاعات مبادله شده محرمانه هستند و فقط به مقامات ذی‌صلاح دولت‌های عضو داده می‌شوند.

کنوانسیون ۲۰۰۱ خود ضمانت اجرایی را پیش‌بینی نکرده است و فقط از دولت‌های عضو می‌خواهد که مجازات‌های لازم را برای جلوگیری از نقض مفاد کنوانسیون تصویب کنند. بنابراین بر هر دولتی است که نقض این کنوانسیون را جرم‌انگاری کرده و در نظام کیفری خود مجازات‌هایی را لحاظ نماید. بنابراین باید دانست که اگر مجلس شورای اسلامی این کنوانسیون را تصویب کند باید مجازات‌هایی را برای جلوگیری و سرکوب نقض آن نیز تصویب کند. در ضمن دولت‌های عضو مکلفند اقداماتی را برای ضبط و توقیف میراث فرهنگی زیر آب که در مغایرت با کنوانسیون ۲۰۰۱ به‌دست آمده‌اند انجام دهد. دولت ضبط‌کننده یا توقیف‌کننده باید اطلاعات خود را به مدیرکل یونسکو و سایر دولت‌هایی که رابطه فرهنگی، تاریخی و باستانی با این میراث دارند بدهند.

طبق کنوانسیون ۲۰۰۱ اختلافات ناشی از تفسیر و اجرای کنوانسیون باید با حسن‌نیت و از طریق مذاکره یا سایر طرق مسالمت‌آمیز حل‌وفصل شود. اگر مذاکرات در مدت زمان مناسبی به نتیجه نرسید، اختلاف با توافق طرفین به میانجیگری یونسکو ارجاع داده می‌شود. اگر میانجیگری انجام نشود یا نتیجه‌ای از آن به دست نیاید از سازوکارهای پیش‌بینی شده در فصل پانزدهم کنوانسیون ۱۹۸۲ حقوق دریا استفاده می‌شود. کنوانسیون اخیر پنج سازوکار پیش‌بینی کرده است که دادگاه بین‌المللی حقوق دریا، دیوان بین‌المللی دادگستری، داوری، داوری خاص و سازش هستند. طبق ماده (۲۸۷) کنوانسیون ۱۹۸۲ هر دولت عضو حق دارد یک یا چند سازوکار فوق را انتخاب کند. در

لایحه ارسالی، دولت جمهوری اسلامی ایران روش داوری را برگزیده است. لذا حل اختلافات ناشی از تفسیر و اجرای کنوانسیون ۲۰۰۱ میان ایران و سایر دولت‌ها باید به دادگاه داوری ارجاع شود. که طبق ضمیمه شماره هفت کنوانسیون ۱۹۸۲ تشکیل می‌شود. طبق این ضمیمه دادگاه داوری متشکل از پنج عضو است. هر عضو می‌تواند یک نفر را انتخاب کند و بعد طرفین با توافق یکدیگر سه نفر باقیمانده را انتخاب می‌کنند. اگر طرفین ظرف دو هفته داور خود را تعیین نکنند یا طرفین برای تعیین سایر داوران به توافق نرسند، طرفی که اختلاف را به داوری ارجاع داده است می‌تواند درخواست کند که داوران را رئیس دادگاه بین‌المللی حقوق دریا تعیین کند. تصمیمات این محکمه با اکثریت آرا اخذ می‌شود و در صورت تساوی آرا نظر رئیس تعیین‌کننده است. در ضمن عدم حضور یک طرف اختلاف، رسیدگی را متوقف خواهد کرد و دادگاه داوری تشکیل و به مسئله رسیدگی و حکم صادر می‌کند. بنابراین باید دانست که با توجه به انتخاب روش داوری از سوی جمهوری اسلامی ایران، این کشور مجبور است که تن به داوری بدهد و نیازی به مصوبه دیگر نیست. در این حالت به نظر می‌رسد که تبصره «۱» ماده واحده «لایحه الحاق دولت جمهوری اسلامی ایران به کنوانسیون حفاظت از میراث فرهنگی زیر آب» تأثیر حقوقی بر تعهدات بین‌المللی جمهوری اسلامی ایران نداشته و در صورت بروز اختلاف و تمایل به حل اختلافات ناشی از تفسیر و اجرای کنوانسیون ۲۰۰۱ باید به داوری رجوع شود؛ به‌خصوص زمانی که طرف مقابل جمهوری اسلامی ایران هم فقط شیوه داوری را پذیرفته باشد. در ضمن باید دانست که حکم دادگاه داوری قطعی است، مگر آنکه طرفین از قبل، در مورد تجدید نظرخواهی از آن، توافق کنند. هرگونه درخواست تفسیر حکم یا نحوه اجرای آن هم باید به دادگاه صادرکننده

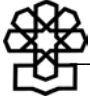

حکم ارجاع شود، مگر آنکه طرفین توافق کنند که این‌گونه اختلافات به دیوان یا دادگاه دیگری ارجاع داده شود.

کنوانسیون ۲۰۰۱ سه ماه بعد از بیستمین سند تصویب لازم‌الاجرا می‌شود. باید دانست که در حال حاضر این کنوانسیون توسط شانزده دولت تصویب شده است. آخرین سند تصویب توسط کامبوج در ۱۹ سپتامبر ۲۰۰۷ در یونسکو تودیع شده است. بنابراین این کنوانسیون هنوز لازم‌الاجرا نشده است.

کنوانسیون ۲۰۰۱ شرط را ممنوع کرده است و فقط طبق ماده (۲۹) هر دولت می‌تواند اعلام کند که مفاد این کنوانسیون در برخی از قسمت‌های مشخص شده سرزمینش، آب‌های داخلی، دریای سرزمینی یا آب‌های مجمع‌الجزایری آن دولت اعمال نمی‌شود و برای آن باید در اظهارنامه خود دلیل بیاورد.

امکان خروج از کنوانسیون وجود دارد و هر دولت می‌تواند با یک اطلاعیه کتبی به مدیرکل یونسکو و پس از ۱۲ ماه از تاریخ آن از کنوانسیون خارج شود.

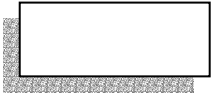

پیوست کنوانسیون تحت عنوان « نحوه مداخله و دسترسی به میراث فرهنگی زیر آب را مشخص کرده است و جزء لاینفک کنوانسیون است. هر دولت عضو کنوانسیون مکلف است که آن را نیز اجرا کند. در این ضمیمه دو نوع مداخله پیش‌بینی شده است:

- . در این مداخله باید اصولی از جمله عدم بهم‌ریختگی میراث فرهنگی زیر آب، عدم استفاده از فنون علمی مخرب، عدم انجام کارهای زائد، رعایت مقررات و اطلاعات دقیق تاریخی و باستان‌شناسی و همکاری با سایر دولت‌ها رعایت شوند.

نحوه مداخله و دسترسی هم باید براساس طرحی انجام شود که تهیه و در اختیار نهادهای ذی‌صلاح قرار داده می‌شود. این طرح شامل تهیه مطالعات مقدماتی، اهداف طرح، پیشنهاد فنون مورد استفاده در انجام طرح، بودجه طرح، زمان پیش‌بینی شده برای اجرای طرح، ترکیب گروه، برنامه‌ای برای حفظ آثار و اماکن باستانی، سیاست و مدیریت نگهداری اماکن باستانی زیر آب در طول اجرای طرح، برنامه جمع‌آوری اسناد و مدارک، برنامه‌ای برای ایمنی اعضای گروه و میراث فرهنگی زیر آب، سیاست حفظ محیط زیست، قواعد مربوط به تهیه بایگانی و آثار ناشی از کاوش‌ها و نگهداری آن‌ها و ارائه برنامه‌ای برای چاپ آثار طرح است.

- . در این حالت ممکن است در هنگام انجام فعالیت‌هایی در دریاها حادثه‌ای پیش‌بینی نشده برای میراث فرهنگی زیر آب رخ دهد، در چنین حالتی دولت‌های عضو مکلفند که از بهترین وسائل و فنون استفاده کنند. به‌گونه‌ای که هیچگونه آثار منفی از فعالیت‌های آن‌ها به میراث فرهنگی زیر آب نرسد.

با توجه به مطالب فوق و با عنایت به اینکه اغلب کشورهای توسعه یافته به این کنوانسیون رأی منفی و به خصوص رأی ممتنع داده‌اند تصویب این کنوانسیون توصیه می‌شود. به‌ویژه آنکه ایران قبلاً کنوانسیون دیگری را هم که از کنوانسیون ۱۹۸۲ ناشی شده است (کنوانسیون ۱۹۹۵ نیویورک) تصویب کرده است. اما بهره‌مندی کامل از حقوق ناشی از این کنوانسیون مستلزم تدوین سریع لایحه مجازات‌های موضوع این کنوانسیون و ضمانت‌های اجرایی آن‌ها بوده و می‌باید به هنگام یا بعد از تصویب کنوانسیون ۲۰۰۱ منابع مالی کافی در اختیار سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری قرار گیرند تا بتواند مطالعات لازم را در زیر آب انجام دهد و وضعیت میراث فرهنگی زیر آب، به خصوص وضعیت این میراث در مناطق دریایی ایران (آب‌های داخلی، دریای سرزمینی، آب‌های بین جزایر ایرانی، منطقه مجاور، منطقه انحصاری اقتصادی و فلات قاره) مشخص شود، زیرا نداشتن اطلاع کافی ممکن است برای ایران در اجرای کنوانسیون مشکلاتی را در پی داشته باشد، به‌ویژه آنکه در قرون گذشته خارجیانی (از جمله پرتغالی‌ها و انگلیسی‌ها) در خلیج فارس و تا حدودی در دریای عمان حضور داشته‌اند. لذا با توجه به جریان تدوین نقشه باستان‌شناسی کشور که براساس تبصره «۱۰» قانون بودجه ۱۳۸۵ آغاز شده است، می‌توان مطالعات مورد نیاز را به عنوان پروژه‌های تکمیلی این برنامه (ردیف ۳۰۲۲۷) پیش‌بینی کرد.

:

اظهار نظر کارشناسی درباره: «لایحه الحاق دولت جمهوری اسلامی ایران به کنوانسیون حفاظت از میراث فرهنگی زیر آب»

Report Title: Expertise Report on Ratification of the "Convention on the Protection of the Underwater Cultural Heritage" by I.R.IRAN.

: مطالعات حقوقی (گروه عمومی و بین الملل)، مطالعات فرهنگی

: ابراهیم بیگزاده (دفتر حقوقی)، لیلا زرشکن (دفتر فرهنگی)

: همایون حبیبی

: کمیسیون فرهنگی

:

:

۱. حقوق دریاها (Law of the Sea)

۲. میراث فرهنگی زیر آب (Underwater Cultural Heritage)

۳. معاهده (Treaty)

:

// :